

פרשת וישלח
תשפ"ו

גיליון 288

א לעבטיגער שבת

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא

קטנתי מפל החסדים – הפל מתנת חנם!

פניני הפרשה

"וישלח יעקב מלאכים לפניו" (ל"ב ד')

לכאורה תיבת "לפניו" מיותר הוא, ויעויין ב"אור החיים" הק' ובעוד מפרשי התורה ליישב ענין זה. ואפשר לומר ש"לפניו" מרמז על מעשיו הטובים שעשה - ע"פ הפסוק (ישעיה נח): "והלך לפניך צדקך". שקאי על המצוות והמעש"ט של האדם, וע"ז היתה תפילתו של יעקב שיגין עליו זכות מצוותיו שעשה.

גם אפשר לומר: ש"לפניו" רומז על "אור הפנים" שיעקב זכה לכך, וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג כ"ז) על הפסוק: "מבקשי פניך יעקב סלה". שיעקב רומז על אור הפנים. וזהו מבקשי פניך יעקב סלה.

ובכוח זה של "הארץ פנים" רצה להכניע את עשו, כמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ז) על הפסוק: "ויבא יעקב שלם עיר שכם", שעי הארץ פנים - שופריה דיעקב - הקב"ה מושיע לעם ישראל בעת צרתם.

"עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (ל"ב ה')

רש"י בפירושו: "גרתי" בגימטריא תרי"ג ששמרתי תרי"ג מצוות, ולא למדתי ממעשיו הרעים של לבן.

לכאורה קשה איך קיים את כל התרי"ג מצוות הרי לא הייתה לו האפשרות לקיים כל המצוות כדוגמת "ישוב ארץ ישראל", או "כיבוד אב ואם" שהיה היה בבית לבן, וכדומה?

אולם אפשר לומר: שלימוד התורה שלמד י"ד שנים בישיבת "שם ועבר" שקולה כנגד כל קיום התורה כדברי המשנה: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

כן ניתן לומר: שלימוד תורה על עניני המצוות הוי כאילו קיימם, כדברי רז"ל (מנחות ק"ז): על הקרבנות "כל העוסק בתורת חסאת כאילו הקיב חסאת".

ואפשר להוסיף: "שם ועבר" (עם הכולל) גימטריא "תרי"ג" שזכות לימודו בישיבת "שם ועבר" אלו ה"ד שנים הוי כאילו קיים כל התרי"ג מצוות.

"עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (ל"ב ה')

"ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים." (רש"י)

לכאורה קשה, ששמירת התרי"ג מצוות אכן מרומז בתיבת "גרתי". אך היכן מרומז שלא למד ממעשיו הרעים?

אולם י"ל: ע"פ מה המובא על בפסוק: "היום אם בקולו תשמעו" ש"בעשיית הטוב" אין לדחות למחר, וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה רע"ב): "כי אין לו לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו. כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, היום דייקא".

עצמו על הפסדו של אלף זהובים-ונמצא יומו מסיים בעצב. לעומתו אדם עני יוצא לשוק להרוויח את פת לחמו, ממתיק הוא בתקוה שיזדמן לו אדם שישכור אותו לעבודת סבלות, הוא המתין חצי יום ולא נזדמנה לו עבודה, הצטער אותו עני וחשש שמא יבוא לביתו כשיכסו ריק. אך לפתע בא אליו סוחר וביקש ממנו להעביר עבורו כמה שקי קמח מהמטבחנה, ושילם לו את שכרו, רץ העני לביתו עם כמה פרוטות אלו ונתנה לאשתו לקנות לחם לפי הטף, וכדרכו של עני הודה לה' על כך מה שהעשיר לא הודה, אלא אף הצטער על רוחו של אלף זהובים ולא יותר, ואינו מוצא מלים מתאימות להודות על כך לה'.

כך מסביר החפץ חיים: במשך כל ימינו אנו מקבלים מתנת חיים מהקב"ה, הוא מעניק לנו חיים וכל צרכיהם, על האדם להכיר בטובתו של מקום ולהודות על הכל קטן כגדול, אל לנו להתנהג כאותו עשיר שאינו מבחין בטובתו של הקב"ה והוא סבור בסכלותו שכל העולם חייב לו והכל שלו.

גם כל הכנתינו בזה העולם הוא מתנת חנים

ועוד במתנת חנים במכלול עבודתנו, הוא ב'ליקוטי הלכות' (מתנה ד): "הכלל שצריכין לידע ולהאמין שחסדו וטובו יתברך הוא בלי שיעור, כמו שכתוב: חסדי ה' כי לא תמונו כי לא לאל רחמיו. וכתיב: כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה וחסדי מאתן לא ימוש. וכל התקווה לעוה"ב שאנו מצפין לקבל ממנו ית', הכל הוא רק 'מתנת חנים', רק שהוא ברחמי רוצה שנכין עצמינו לקבל מתנתו הטובה. ע"כ בכל עת ושעה ורגע יש בידנו להתחיל מעתה להכין עצמינו לקבל טובו וחסדו. והעיקר ע"י הרצון כ"ש אדמור"ר ז"ל שהעיקר הוא הרצון, וזה יש בידנו תמיד. כי חסדו גדול כ"כ, עד שגם ההכנות בעצמם הוא נותן לנו במתנת חנם כאשר אנו רואין בחוש שהוא עוזר לנו בכל יום להניח טלית ותפילין, ולקרות ק"ש פעמיים בכל יום, מה שאין אנו ראוים לזה כלל, כאשר יודע כ"א בנפשו, וכן בשאר מצוות. ע"כ ראוי לנו בכל עת להודות לו ולברכו על כל החסד אשר עושה עמנו-ואשר עתיד לעשות עמנו ולבטוח בחסדו ולצפות לישועתו ולשמח נפשנו מאד בכל זה".

דוד המלך מתפלל "כעיני עבדים אל יד אדוניכם, כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל ה' א' עד שיחננו", ביטויי תפילה - שנוכל ללמוד מכאן, עד כמה יש לנו להרגיש שאנו צריכים להגיע לחסדו הגדול, ולא כמי שמגיע לנו משהו, נחוש זאת ונחיה עם כך, בידיעה שהכל מה שבידנו זה מתנה. ובכך יורונו לנו יותר ימי חיינו ברוחניות ובגשמיות.

שירת הפרשה

יעקב בתפלתו "קטנתי מפל החסדים"
ביטוי לתפלה למתנת חנם הנשפץ משמים.

לחיות בהרגשה שהכל זה מתנת אלקים
ובכך מתקנים ימי החיים.

נתחנן מאוצר מתנת חנם - חנני מפרומים
כי מי הקדימני ונאשלם לו - הדברים אומרים.

כעיני שפחה אל יד גבירתה - כן עינינו מתחננים
בתפלה שיתחננו אף שאיננו פדאיים.

בפרשייתנו אנו קוראים על יעקב בחיר האבות שאמר: "קטנתי מפל החסדים". וכך הוא לשונו במדרש (בראשית רבה ע"ו. ה). "אמר רבי אבא בר כהנא איני כדאי. רבי לוי אמר: כדאי אני, אבל קטנתי מפל החסדים".

ובלשון רש"י: "קטנתי מפל החסדים": נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשיתי עמדי, לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרסו לי להימסר ביד עשו. וב"ספרנו": "לא הייתי ראוי לכל החסדים".

נורא נוראות, יעקב אבינו בחיר האבות חשש, וביקש רק מתנת חנים. יעקב אבינו-יסוד האמת, 'תתן אמת ליעקב' אומר: "קטנתי מפל החסדים ומכל האמת".

בספר 'פלא יועץ' (הלול) מסמיכו להודות לה' על הטובה, ובייחוד טובת הנפש: "ואם אמרו (ברכות לד:) במלך שכרע שוב אינו זוקף, להורות הכנעה לפני ה' שהעדיף טובו עליו, כל שכן קל וחומר מי שהעדיף לו ה' טובות הנפש, כמה וכמה חייב להיכנע ולומר "קטנתי מפל החסדים" כי אף זו מתת אלוקים וצריך להודות לו ולברך בשמו".

ב'ליקוטי מוהר"ן (ת"ב ז) כותב על חסד חנים: "היינו למעני למעני אעשה זאת-כדאיא במדרש: מי הקדמני ואשלם לו. מי עשה מזוזה קודם שנתתי לו בית. נמצא שכל המעשים טובים שלנו וכל התפילות הכל מאתו, ואין ראוי לחשוב לקבל שכר על שום דבר".

וכך הם דבריו של של בעל התניא (אגרת הקודש ב') "קטנתי מפל החסדים - פירוש שבכל חסד וחסד שהקב"ה עושה צריך להיות שפל רוח במאד... לאחוז במידותיו של יעקב, שאר עמו, ושארית ישראל שמשים עצמו כשירים ומותרות ממש..."

וכבר אמרו בתנא דבי אליהו רבא (כ"ה): "שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, אברהם יצחק ויעקב". להתדבק במעשי אבות וללכת בדרכיהם. וא"כ נצמד גם אנו בדרכי ה"קטנתי".

מאוצר מתנת חנים חנני

היה זה החסיד רבי סנדער מהעיר 'טרהוויץ' שבאוקראינה שהה מגיע ל'אומאן' לרגל מסחרו, והיה נכנס לציון רבינו הק', והיה מבלה שם שעות רבות.

היה זה פעם כשהיה בציון והחל לומר את ה'תיוקן הכללי', ובאותו הזמן נכנס לציון אחד מהחסידים וספר: שכשנכנס לציון מצא את רבי סנדער מתחיל לומר את ה'תיוקן' שלפני אמירת התהלים, ונעצר בתיבות "ומאוצר מתנת חנים חנני", הוא חזר על תיבות אלו פעמים אין מספר בשרקו לב, בפשיטות ובתמימות, כאילו אין לו שום קיום רק מאוצר מתנת החנים.

אותו חסיד החל בינתיים לסדר את תפילותיו בציון, באמירת 'עשרת המזמורים', השתטחות כמנהגו, ולאחר שסיים התפלה לשמוע את רבי סנדער עדיין מחזיק בתיבות: "ומאוצר מתנת חנים חנני".

לאחר מכן יצא הלו והלך לבית המדרש ושם ישב ועסק בתורה ובשיחה בעבודת ה'. לאחר כמה שעות חזר לציון הקדוש. שכשנכנס לפתח הציון, נעמד מרעיד ומשתומם כשראה את רבי סנדער עדיין חוזר על התיבות "ומאוצר מתנת חנים חנני", כשכולו כיסופים והשתפכות הנפש...בקשה של ממתנת חנים.

משלו של החפץ חיים

היה פעם עשיר שקנה בית באלף זהובים, לאחר מכן מצא קונה באלפים זהובים והוא מאוד שמח מכך - רוח של אלף זהובים. לאחר המכירה - בא קונה שהציע לו שלושת אלפים זהובים עבור בית זה - רגז העשיר על

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו זי"ע

"ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי" (בראשית לה ג)

הנסיעה לאומן שהצילה

היה זה חותנו של פאר החסידים בפולין המשפיע הנודע רבי יצחק ברייטר ה"ד, שהיה איש אמיד ועשיר שכפרנסתו היה סוכן במפעל בית חרושת למשקאות.

קרה פעם ואיש בליעל אחר החל לדרת לחייו, הלה פתח גם הוא בית מסחר למשקאות שהמיט אסון על מקור פרנסת בית חמיו של ר' יצחק.

מתחרה זה הלך ושידל את בית החרושת למשקאות, להעביר את זכות מכירת המשקאות אליו, בהבטיחו רווחים גדולים יותר. ולא די היה לו בכך, אלא שנטל על עצמו "לסדר" את פריעת שטרי חובותיו של הסוכן הישן שנמצאו בידי בעלי החרושת, הוא שילם מכיסו את כל הסך המגיע עבור שטרות החוב, אותם לקח לעצמו הוא פנה איפוא לערכאות, בתביעה שכל השטרות יפרעו בבת אחת, לא יאוחר משלושים יום.

צו עיקול משפטי על כל נכסיו ומטלטלי, אם לא יפרע את חובותיו כולם, עד הפרטה האחרונה. בצר לו, לא מצא חותנו שום דרך אחרת, אלא לרשום את ביתו על שם חותנו ר' יצחק ברייטר, למען תישאר לו קורת גג לפליטה.

אך גם את זאת עקף מתחרהו בנכליו, הוא הביא עד, שלר' יצחק מעולם לא היה כל רכוש וכי כל העברת הדירה על שמו נעשתה על ידי חותנו, אך ורק בכדי להיפטר מן השעבוד לחובותיו.

כן, שמבלי שיתכונן כלן, נמצא ר' יצחק סבוק במערכה משפטית מסובכת, בה תלויים חיי נפשו של חותנו ובני ביתו.

וכן, בעיצומו של משבר זה, מתקרבים ימי ראש השנה הקדושים, לראשונה מאז התקרב לדעת רבינו הק'.

ר' יצחק מצא את עצמו במצוקה גדולה, כשמצד אחד יודע הוא את גודל צערו של חמיו שנותר ללא מטה לחם, כשמאידך אין קץ לתבערת לבבו להיות ולו פעם אחת באומן ראש השנה.

אך, החלטתו נחושה היא, יעבור עלי מה, הוא אורז את חפציו ומתכונן לנסיעה הרחוקה.

חותנו, שכה אהבו והעריכו מאז ומתמיד, הביט עליו הפעם בעיניים פעורות מלאות זעם וכאב עצור. הוא לא הצליח לרדת לסוף דעתו של ר' יצחק הממית בדיים אסון על תוצאות המשפט,

רק זה עת חזר מהעורך דין שאמר לו, שבמשפט מסוכן זה אין מוצא אחר, אלא שר' יצחק יופיע בבית המשפט ויכחיש את העד – אחרת, ואם לא יבוא יחרץ הדין לחובתו ואין ספק שיאלץ ליטוש את ביתו, בנוסף לבית מסחרו.

יתר על כן, מועד המשפט כבר נקבע לראש השנה ואין כל אפשרות לשנותו.

אך ר' יצחק בשלל, אין הוא יכול להישאר כאן, בשום אופן, הנסיעה לאומן עדיפה לו עשרות מונים, ועל אף הפצרותיו של חותנו, נפטר מעמו ר' יצחק והלך לו למסעו.

ברגשות מעורבים נסע ר' יצחק לאומן, בהשאירו אחריה בני בני היקרים. בצד השמחה על הזכות הגדולה שבנסיעתו להשתטח על ציון רבינו הקדוש, פעמה בלבו רחמנות עצומה על חותנו היקר, אך בטח בה' שישבש את דרכי המתחרה ולא יצליח במשפטו.

ואכן, רצון יראיו יעשה, שובשה דרכו של הבלעל. ברוב רשעותו לא הסתפק בכל מה שעולל אלא מצא דרך נוספת היאך להכות בחותנו של ר' יצחק, הוא מסר לשלטונות שר' יצחק משתמט מהצבא, בטענת שווא, וכי תעודת הפטור שבידו בשקר יסודה.

ואמנם, לא איחרו שלטונות הצבא לסבב את הבית, אך הופתעו להיווכח שר' יצחק אינו שם. המה ראו כן תמחו, בני הבית כולם הבינו עתה אל נכון, מה גדול כוחו של רבינו הק', והודו להש"ת שבזכות נסיעתו של ר' יצחק לאומן, ניצול מעונשים כבדים ביותר. במברק מהיר ששלחו תיכף לאומן הורו לר' יצחק לשהות שם עד יעבור זעם.

מועד המשפט הגיע, והעד נתבקש להעיד את עדותו, בתחילה נשאל אם ידוע לו שלר' יצחק אין כל רכוש ופזי הכשילו, באמרו שמעולם לא בדק את פנקסיו ואינו יודע אם יש לו או אין לו רכוש, אך זאת הוא יכול להעיד, ר' יצחק סמוך על שולחן חותנו מזה מספר שנים.

כן נכשלה תביעתו של המתחרה, שמצא עצמו בלי עדות וחותנו של ר' יצחק יצא זכאי.

לא ארכו הימים, וגם עניין הצבא בא על מקומו בשלום, הכל אודות לאומן לבבו של ר' יצחק לנסוע לאומן על ראש השנה, חרף כל הקשיים.

מן הקצור שהיה לשישי הקנדים | חומות בקלל לא אמתים

קלדים קנדים! הבו והקשיבו לספור - שספר רבי נחמן מברסלב, בשם סבו ה'צל שם טוב'. היה פעם מלך גדול, שהקביא אוצר גדול מאוד במקום מסתור, והקיף את האוצר בקמה חומות, בקדי שלא יוכלו להתקרב אל האוצר.

אך באמת חומות אלו, לא היו חומות אמתים, הם היו נראים כחומות, אבל זה לא היה אלא אחיזת עינים, כמו קורי עכביש או דומה להם, אך הם נראו כחומות בצורות וחזקות.

וקשה לקרבו האנשים לאלו החומות, זה היה נראה בעיניהם כחומות אמתים שקשה לשברם, ואף שהיו פאלו שהצליחו להפיל חומה אחת, אך שאר החומות היו נראים בעיניהם כחומות חזקות מאוד, שאי אפשר לשברם, ולכן הם חזרו לאחזריהם ולא הצליחו לבוא לאוצר המיוחל.

עד שבא בן המלך בעצמו, ואמר אני יודע שכל החומות הם רק באחיזת עינים, ובאמת אין כאן בכלל חומות, וכן עבר מחומה לחומה עד שהגיע לאוצר הגדול.

כאותו דבר, כותב רבנו, הם המניעות והקשיים שיש לאדם שהוא רוצה לבוא לאוצר של יראת שמים, לאוצרות הטובים של תורה ותפלה, שנדמה לאדם שהם כאלו חומות חזקות, כל כך קשה לו, וחושב עצמו, שהוא לא יצליח בשום אופן להקנס לתוכן, להנות מהאוצרות הגדולים.

אולם אחד אחר חכם, אינו מסתפק על הקשיים, אט אט הוא מתחיל להקנס לחומות שמקיפים את הדברים הטובים, ולבסוף מתברר לו שזה בכלל לא קשה, גם אם מתחלה זה היה נראה עליו כהר גדול, בדבר כזה קשה, אך לאחר שהוא מתגבר עליהם, הוא רואה שזה בכלל לא מה שקשה לעצמו - זה רק כמו איזה דמיון, שמרמה את האדם ומנסה להפחידו ולהבהיל אותו.

הבה נהיה אמיצים, לא נפחד, גם אם זה נראה מאוד קשה, גם אם זה נראה לנו בלתי אפשרי, עוד צעד ועוד פסיעה, וכן לאט לאט נכנס להיכל המלך ונהנה מאוצרותיו המרבים.

אך לעומת זאת ב"סור מרע", אדרבה יש לדחותו ובכך להחלישו, וכמאמר החסידות "צא הלחם בעמלק מחר" - שאם רוצים להילחם בעמלק יש לדחות את היצר למחר, והוא ע"פ דבריהם: 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', כי בעצם הדחייה מחלישים אותו, ובהמשך זוכים להכניעו ולבטלו.

וכעין זה מובא בספרים הקדושים, מה שיש ארבעה פעמים בתורה טעם ה"שלשלת" - "ויתמהמה" אצל לוט, "ויאמר" בעבד אליעזר, "וימאן" בניסיון יוסף הצדיק, "וישחט" בשבעת ימי המילואים.

ואפשר להוסיף, על כל ארבעת השלשלת כסדרן: שאם האדם "מתמהמה" בשמיעת היצר - הוא דוחהו, וה"ויאמר" שלו - בנחרצות ובעקשנות שזהו: "וימאן" - "איני רוצה", הוא זוכה בהמשך ל"וישחט" - לשחוט את היצר הרע ולהכניעו.

ו'בספר המידות' (ניאוף י') גם מובא רעיון זה וכלשונו: 'לא תיכנס עם פיתויך בטוען ונטען, כי אריכת הרגשת החושך אפילו לבחינת השולל תפעל הגברת החפץ ותתהפך הרצון אליה'. וב'מראה מקומות' מביא שזה מלשון ה"אור החיים" (ויקרא י"ח).

ולפי זה כבר יובן - היכן מרומז שלא למד ממעשיו הרעים, בזכות: "ואחר עד עתה" שזהו המשך ל"עם לבן גרתי" "שתרג' מצות שמרתי, כי היה לי את ה"ואחר" - הכוח של הדחייה וההתעלמות.

"ויאמר יעקב אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק" (ל"ב י')

אפשר לומר: ב' פעמים "אבי" (הכתוב כאן) גמטריא "הו"ה" - מידת הרחמים, שיעקב התפלל ואמר אליו כביכול יתברך בתפילתו - שהן מצד "מידת הדין" אני צריך לחזור בשלום לארצי ולמולדתי כפי שהבטחת לאבותיי, וזהו "אלוקי אבי" - מידת הדין "אלוקים" - "דינים". וכן גם מצד "מידת הרחמים" - שם הו"ה, "אבי" - ב' פעמים "הו"ה". מידת הרחמים - 'כרחם אב על בני' שביקש והתפלל שיחזור בשלום מכל הבחינות.

"כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל" (לב טז)

"שרית" - לשון שררה וגדולה - במוחין דגדלות בכוח התורה והצדיקים נוכל לכבוש את היצר, להאמין בכוחנו - וכמובא ע"כ.

"ותגשנה השפחות הנה וילדיהן" (ל"ג ו')

"הנה" בגמטריא שישים כר"ת של בני השפחות: ד'ן נ'פתלי, ג'ד א'שר, ועוד ב' אותיות כנגד ב' השפחות האמהות: 'בלהה וזילפה', וזהו המרומז כאן בפסוק שכתוב על השפחות: "הנה וילדיהן".

"וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה... ויעקב נסע סכתה".

(ל"ג ט"ז)

הפסוק מדגיש אצל עשו הרשע ל"דרכו" - דרכו הוא שרירות ותאוות לבו. לעומת זאת אצל יעקב אבינו כתוב: "ויעקב נסע סוכתה" - שם מקום ללא רצונותיו הוא, ואפ"ל שזהו מרומז גם באות ה' שרומז על שם ה'.

וכן אפשר להוסיף: נ'סע ס'וכתה ר"ת נס, שהאמין שכל הילוכו היה בדרך נס והשגחה פרטית ולא - דרכו הוא דרך הטבע.

ומה שכתוב בפרשה הקודמת "ויעקב הלך לדרכו" - כבר נסמך לכך מיד "ויפגעו בו מלאכי א'לוקים" - דמוכיח לנו ש'דרכו' הוא באמונה בה'.

זוית ראיה <<

אפילו בדרך ארוכה והתקדמות איטית כשנתמיד לצעוד בעקביות ובעקשנות נגיע ליעד.